

Een Enterse jongen in oorlogstijd (II)

Het Platform Herinnering WOII heeft het jaar 2018 uitgeroepen tot 'Jaar van het Verzet'. In dit kader presenteert Enters Erfgoed tot de bevrijdingstijd (5 mei) een serie verhalen. Dat deze reeks verhalen is opgebouwd rond Hendrik Velten, betekent niet dat we andere leden van de Enterse verzetsgroep(en) minder belangrijk vinden.

De Kabelwacht was dus de eerste vergeldingsmaatregel van de Duitse bezetter, als reactie op een verzetsdaad waar we in Enter mee te maken kregen. De mensen die steeds meer last ondervonden van de bezetter waren de Joodse inwoners van Enter. In 1942 werd hun het leven in het dorp uiteindelijk onmogelijk gemaakt. Hierover is het boekje 'Herinneringen aan de Joden in de Enterse gemeenschap' in 1995 verschenen. Er kwamen steeds meer onderduikers in en om Enter. Een groepje kameraden rond Hendrik Velten, Herman Leussink, Johan Brunnekreef en Albert Schuitemaker werkte samen om deze onderduikers te verzorgen. Iedereen had daarbij een eigen taak had. Ook werd samengewerkt met Johan ten Berge en G. Rutjes, die zich meer bezighielden met het gewapend verzet. Johan Brunnekreef werkte voor de gemeente Wierden als opzichter in de buitendienst. Een ideale dekmantel om contact te leggen met de onderduikers. Hendrik Velten kwam als bakker natuurlijk ook overal in Enter (een wijkverdeling als bakkers was er nog lang niet). Bonkaarten en valse papieren waren van groot belang om de onderduikers te onderhouden. Albert Schuitemaker werkte op de secretarie van het gemeentehuis en had toegang tot bonkaarten en blanco identiteitsbewijzen. Herman Leussink kon in zijn klompenmakerij nogal wat onderduikers laten werken, zonder dat het opviel. Ook Frits Morsink (Bakker-Frits) deed veel voor onderduikers. Hij was actief in de 'Trouwgroep', een Gereformeerde groep. In mei 1943 kwam de Arbeitseinsatz, waaraan velen zich probeerden te onttrekken door onder te duiken. Dit bracht nog meer werk mee voor Velten c.s.. Zo moesten ook de radiotoestellen in mei 1943 ingeleverd worden. De Duitsers wilden verhinderen dat via radio Oranje de Engelse propaganda Nederland bereikte. Ruim 25 procent voldeed niet aan de inleverplicht. In het grootste geheim, soms zelfs in bed, werd naar Radio Oranje geluisterd.

Winterhulp

De Winterhulp Nederland was een Nationaal Socialistische organisatie die alle maatschappelijke hulpverlening van overheidsorganisaties, kerkelijke instanties en particulieren moest overnemen. De Nederlanders moesten hier niets van hebben en een bekend gezegde was 'geen knoop van mijn gulp voor de Winterhulp'. Winkeliers waren verplicht de tegoedbonnen van deze organisatie als betaling te accepteren.

In januari 1944 kwam een Entenaar bij Velten in de winkel. Hij wilde zijn boodschappen betalen met tegoedbonnen van de Winterhulp. Bij Velten werd geweigerd deze bonnen als betaling aan te nemen. De klant zei dat hij er het niet bij zou laten zitten en het hogerop zou zoeken. Op 19 januari 1944 kreeg Velten dan ook de volgende brief:

"Den Heer B. Velten, bakker en winkelier te Enter.

Wierden, 19 januari 1944

Mijnheer!

Ondergetekende Buurtschapshoofd van de Ned. Volksdienst te Wierden heeft kennis gekregen van uw weigering om waardebonnen van Winterhulp Nederland in betaling aan te nemen van uw klant.

Ik geef u alsnog in overweging de bedoelde bonnen in ontvangst te nemen, blijft u echter bij uw weigering, zo ben ik genoodzaakt andere maatregelen met u te treffen, wat zeer zeker slechte gevolgen voor u kan zijn.

Ik verzoek u ten spoedigste uw klant hiervan te verwittigen.

Het Buurtschapshoofd

H. Langejans."

Taalkundig bleek er ook nog het nodige aan het Buurtschapshoofd te mankeren. Wat van de Veltens te verwachten was gebeurde. Ze trokken zich niets van de brief aan en de Duitsers hadden wel wat anders aan hun hoofd. Vanaf midden 1944 kregen de verzetsdaden een ander karakter maar daarover een volgende keer meer.

Johan Altena

De eerste verzetsgroep in Enter die in eerste instantie niet gewapend verzet bood. V.l.n.r.: Albert Schuitemaker (Timmerjans-Ab), Hendrik Velten (Bax-Hendrik), Johan Brunnekreef (Kremer-Jehan), Herman Leussink (Schips-Herman).